

Terugblik op de (zichtbare) najaarstrek van 2012

► Emmanuel Desmet & Koen Leysen

Dit artikel biedt een chronologisch overzicht van de najaarstrek die in Vlaanderen in 2012 werd waargenomen en zet enkele "spetters" in de schijnwerpers. Alleen de zichtbare najaarstrek over land wordt besproken, niet de nacht- en/of zeetrek. Deze bijdrage heeft niet de ambitie een volledig overzicht te geven, daarvoor verwijzen we graag naar www.trektellen.org waar de dagrecords per soort kunnen opgevraagd worden. Het overzicht start in juli met de najaarstrek van steltlopers en eindigt half december als de jojo van vorsttrek net op gang is gekomen. De gegevens voor deze bijdrage komen uit www.trektellen.org en ten dele ook uit www.waarnemingen.be.

► Zanglijster *Turdus philomelos*. 20 oktober 2012. Westenschouwen (NI) (Foto: Raymond De Smet)

Wie in het najaar van 2012 met een tellertje in de hand op de telpost stond, zal het zich nog lang herinneren: nooit eerder zagen we zoveel trekvogels op de Vlaamse telposten. Naar de oorzaak van deze massale exodus van zangvogels moest niet lang gezocht worden: er zat iets niet in de haak met het voedselaanbod in de broedgebieden in Noord- en West-Europa. Een intensere najaarstrek is vaak het gevolg van de combinatie van hogere aantallen vogels (bv. door een goed

broedseizoen) en een te laag voedselaanbod om de nakende winter door te komen in de broedgebieden. In grote delen van noordelijk Europa bleek de oogst van voor vogels belangrijke noten en vruchten bijzonder zwak. Vooral die van beukennotjes ging volledig de mist in. In de winter zijn veel zangvogels afhankelijk van zaden en noten om hun kostje bijeen te scharrelen. Bij een mislukte zaadafzetting slaan ze massaal op de vlucht voor de hongersnood. Bovendien

Formaties Aalscholvers *Phalacrocorax carbo* worden door trektellers van op grote afstand vaak herkend aan de wat chaotische kopgroep. 7 oktober 2012. Kortenbergh (VB) (Foto: Axel Smets)

bleek ook de bessenopbrengst in Scandinavië bijzonder pover, wat ook de bessenetende vogels ertoe aanzette om in groten getale zuidwaarts te trekken. De migrantenstroom bereikte een piek in een "dolle driedaagse" van 18, 19 en 20 oktober waarop Belgische trektellers bijna 2,5 miljoen trekvogels noteerden. Een chronologisch overzicht van een opmerkelijk najaar.

Juli: de zomer op 'stelten'

Terwijl veel zang- en roofvogels nog druk in de weer zijn met het grootbrengen van hun jongen, zijn heel wat steltlopers al op de terugweg naar het zuiden. Zo bereiken **Regenwulpen** *Numenius phaeopus* half juli al hun trekpiek. In TTP (Trekpost) Anderstad (A) telde men op 18 juli 16 ex., het najaarsmaximum als we het kustgebied buiten beschouwing laten. Op 8 juli ging in het Turnhouts Vennengebied (A) een groep van 19 **Bosruiters** *Tringa glareola* op de wieden en verdween zuidwaarts.

Gierzwaluwen *Apus apus* verlieten in juli alweer massaal hun broedgebied in Europa. Op 21 juli werden in de Maatheide (L) 1553 Gierzwaluwen geteld met een imposante groep van 535 ex. die opgestuwd werd door een naderend regenfront uit NW.

Augustus: uitkijken naar Morinellen

Wanneer de zomerhitte langzaam afneemt, kan de trekteller zich blijven opwarmen aan soorten die gaan overwinteren in tropisch Afrika. Dankzij het stijgende broedsucces in West-Europa van **Ooievaars** *Ciconia ciconia* krijgen we deze vogels steeds vaker op trek te zien. Een overzicht van de grootste groepen: 105 ex. over Zandhoven (A) op 24 augustus, 100 over Melsele (O) op 17 augustus en 78 over Kessel (A) op 24 augustus. Ook de **Zwarte Ooievaar** *Ciconia nigra* werd hier en daar genoteerd met als grootste groepen 10 ex. over Meeuwen-Helchteren (L) op 17 augustus, 8 over Zeebrugge (W) op 13 augustus en 6 over Grenspark Essen

(A) op 10 augustus (zie ook Driessens 2013 elders in dit nummer).

Wespendieven *Pernis apivorus* bereikten al vroeg een piek: Dieder Plu zag in Oosterlo-Geel op de avond van 30 juli op minder dan 1 uur tijd 19 ex. overtrekken (wellicht vogels die niet tot broeden zijn gekomen of met een mislukt broedsel) en op 14 augustus trokken 31 ex. over Lommel Maatheide (L). Van de **Zwarte Wouw** *Milvus migrans* werden in augustus 8 doortrekkers ingegeven. Opmerkelijk vroeg op het najaar zijn de waarnemingen van doortrekkende of rondzwervende **Rode Wouwen** *Milvus milvus* in Vlaanderen in juli-augustus met een 20-tal waarnemingen en een maximum van 2 ex. over het Turnhouts Vennengebied (A) op 29 augustus.

Een soort waar elke trekteller in augustus naar uitkijkt, is de **Morinelplevier** *Charadrius morinellus*. Eind augustus werd een 25-tal doortrekkende Morinellen gezien over de Vlaamse telposten, met 5 pleisteraars op het plateau van Outgaarden (VB) op 24 augustus, 9 pleisteraars op de Maatheide (L) op 25 augustus en 1 ex. aan de grond op de Geitenberg in Kooigem (W) op 27 augustus. Op diverse telposten werden **Duinpieper** *Anthus campestris* en **Ortolaan** *Emberiza hortulana* (meermaals) genoteerd, vandaag de dag een vette soort. Op 28 augustus werden op de Maatheide (L) zelfs 8 Duinpiepers opgetekend. Er volgden waarnemingen tot eind september (laatste waarneming op de Bezinkingsputten in Tienen (VB) op 30 september).

Dat er met de productie van noten in Europa iets mank liep, kon eind augustus al vermoed worden: overall werden op Vlaamse telposten overvliegende **Grote Bonte Spechten** *Dendrocopos major* en **Boomklevers** *Sitta europaea* opgemerkt (met respectievelijke maxima van 14 trekkers op de Maatheide (L) op 24 augustus en 7 ex. aan de Kruibeekse polder (O) op 17 augustus).

Uitschieter: op 28 augustus konden de trektellers op de Brakeleer (A) genieten van een **Bijeneter** *Merops apiaster* die een uurtje in de buurt van de telpost bleef rondhangen.

September (1ste helft): om 'high' van te worden

Na de Grote Bonte Spechten en Boomklevers kwamen in de tweede week van september de **Gaaien** *Garrulus glandarius* op dreef. Een golf van duizenden exemplaren van onbekende herkomst overspoelde Vlaanderen.

In het najaar is het normaal dat Gaaien en sommige andere kraaiachtigen, Boomklevers en spechten pendelvluchten uitvoeren, waarbij ze noten en/of eikels naar hun wintervoorraadkamers brengen. Uit de aantallen die begin september op www.trektellen.nl verschenen, bleek echter al snel dat het bij de Gaaien om gerichte najaarstrek ging met slierten van wel 90 ex. Op 8 september werd het fenomeen voor het eerst opgemerkt aan de Geitenberg in Kooigem (W) met bijna 500 Gaaien. De stuw bereikte een hoogtepunt op 16 september toen over de Opstalvallei (A) 1065 Gaaien vlogen. De oorsprong van deze vogels ligt allicht in het noordoosten van Europa. In Falsterbo stond de gaaieteller half september namelijk nog steeds op nul. Een gelijkaardig spreidingspatroon van Gaaien werd in 2010 vastgesteld, net als toen lijken de vogels eerder een Baltische of Russische oorsprong te hebben (Peeters 2011).

Verder was september zoals steeds de beste maand voor doortrek van reigerachtigen: op 9 september vertrok aan de Kalkense Meersen (O) in de vroege ochtend een groep van maar liefst 13 **Purperreigers** *Ardea purpurea*.

Uitschieters: er werden enkele bijzondere roofvogels opgemerkt. Op de Sonnisheide in Houthalen (L) werd het nieuwe trektelseizoen op 3 september ingewijd met de doortocht van een **Vale Gier** *Gyps fulvus*. Op de Maatheide (L) lukte het Eddy Vaes om op 2 september een foto te nemen van een overvliegende juveniele **Roodpootvalk** *Falco vespertinus*. Ook op 4 september was hier een adult vrouwtje te zien. Op 16 september vloog een 1 KJ over de telpost van Het Hageven in Neerpelt (L). De soort werd verder ook waargenomen in Bree (L), Rotem (L) en Tienen (VB). Op 13 september kregen de trektellers van de Maatheide (L) alweer een andere zeldzame roofvogel voorgeschoteld: een passerende **Slangenarend** *Circaetus gallicus* bleef even hangen.

September (2de helft): stilte voor de storm

Vanaf begin september werden op alle Vlaamse telposten dagelijks al kleine groepjes **Zwarte Mezen** *Parus ater* genoteerd. De aantallen bleven oplopen tot eind september met op 30 september dagmaximum van 408 ex. in Antwerpen-Opstalvallei en 360 ex. op het Plateau van Moorsel (VB).

Op 22 september trokken er opvallend veel **Lepelaars** *Platalea leucorodia* over Vlaanderen. De dakraamtelling op Graaf Visart in Brugge (W) leverde het hoogste dagtotaal van 348 trekkers op.

Verder was het opvallend rustig.

Uitschieter: kicken op TTP Averbode Bos en Heide op 22 september waar de trektellers getraakteerd werden op een **Grijze Wouw** *Elanus caeruleus*.

Oktober (1ste helft): 'a-mezing' golf op komst!

Op 30 september bereikte ons via youtube opmerkelijke beelden van indrukwekkende trek van **Pimpelmezen** *Parus caeruleus* over Falsterbo (de zuidwestpunt van Zweden). Die dag en de eerste drie dagen van oktober werden daar respectievelijk 21.660, 87.400, 21.300 en 45.500 Pimpelmezen "geteld". Wie dat blauwe tapijt van Pimpelmezen bij Nabben wil zien, voert op zijn zoekmachine "Falsterbo + Blue tit" in.

Zou die imposante golf ook tot bij ons geraken, was de vraag die menig trekteller bezig hield. De eerste weken van oktober leek het van niet en bleef het op mezengebied betrekkelijk rustig. Andere soorten piekten dan weer de tweede week van oktober: 10 en 11 oktober waren de beste dagen voor **Kauw** *Corvus monedula* met als dagrecord 4.085 ex. over de Geitenberg in Kooigem (W) op 10 oktober. In het oosten van Vlaanderen werden mooie aantallen **Beflijsters** *Turdus torquatus* gezien. De Brakeleer (A) prijkt bovenaan het lijstje met 33 ex. op 12 oktober. Ook zijn algemene verwant, de **Zanglijster** *Turdus philomelos*, werd in opmerkelijke aantallen gezien met een dagmaximum van 3.855 ex. langs Averbode Bos en Heide (L) op 12 oktober.

▶ Bij de Veldleeuwerik *Alauda arvensis* trekken mannetjes en vrouwtjes vaak apart. Door hun grootteverschil trekken ze ook tegen een andere snelheid. 9 oktober 2012. Geitenberg (W) (Foto: Ignaas Robbe)

Op 7 oktober sneuvelde alweer een Belgisch record: dat van **Aalscholver** *Phalacrocorax carbo*. Op die dag vlogen er over de Opstalvallei in Antwerpen (A) 3212 ex. en over het Groot Schietveld in Brecht (A) 2889 ex.

Ondertussen kwam er alweer veelbelovend nieuws vanuit Falsterbo: na de mezen hadden op zes dagen tijd meer dan 1 miljoen **Vinken/Kepen** *Fringilla coelebs/F. montifringilla* het Scandinavische vasteland via Nabben verlaten, met een maximum van 380.200 ex. op 3 oktober. Bijzonder grote aantallen en dan nog vroeg in het najaar. In Vlaanderen begonnen de aantallen Vinken vanaf de tweede week op te lopen met op 15 oktober een dagmaximum van 13.488 ex. over het Groot Schietveld in Brecht (A).

Op roofvogelgebied werden rond 7 oktober al aardige aantallen **Buizerds** *Buteo buteo* gezien met op die datum bv. 111 ex. over het Groot Schietveld in Brecht (A) en zelfs 129 ex. over Maatheide (L) op 14 oktober. Op 5 oktober werd met 5 ex. het hoogste dagtotaal voor **Smelleken** *Falco columbarius* opgetekend op de Geitenberg in Kooigem (W).

Uitschieters: op 1 oktober trokken over de Maatheide zowel een **Roodkeelpieper** *Anthus cervinus* als een **Grote Pieper** *Anthus richardi*.

Oktober (2de helft): dichte drommen zangvogels

Half oktober bereikte de golf van **Pimpelmezen** *Parus caeruleus* dan toch Vlaanderen, met op 19 oktober een dagmaximum van 1503 ex. langs de Opstalvallei (A). En ze waren niet alleen: op dezelfde telpost werden die dag maar liefst 1.731 **Koolmezen** *Parus major* geteld. Ringers over heel Europa zagen enorme aantallen Kool- en Pimpelmezen in hun netten duiken. Daarvan waren er sommige eerder op het najaar al geringd in Litouwen of Rusland. Ook **Goudhaantjes** *Regulus regulus* met ring uit Rusland werden bij ons hervangen. Zelfs de kleinsten kwamen dus van ver in hun zoektocht naar voldoende voedsel.

Het waren memorabele dagen op de telpost in de 2de helft van oktober. Er leek geen einde te komen aan de stroom **Vinken** *Fringilla coelebs*. Op de Maatheide (L) telde men op één weekend meer dan 100.000 Vinken (56.548 ex. en 56.047 ex. op resp. 18 en 19 oktober). Dit hadden we nooit eerder gezien!

Even verrassend waren de hoge aantallen **Veldleeuweriken** *Alauda arvensis* die meelifften op de migratiegolf. Deze soort heeft het, zoals de meeste akkervogels in Europa, zwaar te verduren en trekt de laatste jaren in steeds lagere aantallen door. Verbazingwekkend dus dat op 19 oktober het voormalige Vlaamse dagrecord meer dan verdubbeld werd met 16.169 ex. over de Maatheide (L). Ook op twee andere Vlaamse telposten telde men die dag meer dan 10.000 Veldleeuweriken (de brakeleer (A) 13.021 ex. en Averbode Bos en Heide (L) 11.974 ex.). Een verklaring voor deze hoge aantallen is te vinden in de gestuwde trek (zie kaderstuk over de weersomstandigheden). Alsof die drukte nog niet volstond, kregen de tellers er nog een portie lijsterachtigen bovenop. In Opstalvallei (A) klokten ze op 20 oktober af op 10.851 **Koperwieken** *Turdus iliacus*. En zelfs **Merels** *Turdus merula* ontvluchtten massaal Scandinavië. Bij het Nederlandse Westenschouwen (Zeeland) zagen trektellers op 28 oktober duizenden Merels uit zee komen en doorvliegen naar het zuidoosten. Deze vogels waren in de nacht van 27 op 28 oktober zoals andere lijsters met helder weer en noordenwind vertrokken vanuit Scandinavië. Boven de zuidelijke Noordzee en het Kanaal kwamen zij echter onder felle tegenwind in een regenfront terecht. Vanaf schepen ten westen van Zeeland zag men veel Merels die laag boven de golven gedesorienteerd op zoek waren naar een landingsplek. Ongetwijfeld hebben veel van hen het niet gehaald en zijn ze in zee gestort of door meeuwen uit de lucht geplukt. Voorbijvarende schepen werden gebruikt als reddingsvlot. Ook op onze telposten aan de kust zagen de trektellers honderden merels vanuit zee arriveren. Op de telpost Graaf Visart te Brugge (W) zag men zelfs een groep van 57 ex.

► **Rode Wouwen** *Milvus milvus* zijn actieve trekkers; ze wachten niet op thermiek en passeren soms 's morgens al langs de telpost. 22 oktober 2012. Leefdaal (VB) (Foto: Marc Nollet)

Vermeldenswaardig zijn de 28.538 **Spreeuwen** *Sturnus vulgaris* die op 20 oktober de hemel boven de Oesterputbrug in Assenede (O) donker kleurden.

Minder alledaagse zaadeters zoals **Kruisbek** *Loxia curvirostra* en **Appelvink** *Coccothraustes coccothraustes* werden opvallend vaak waargenomen op de telposten, met voor beide soorten voor de website www.trektellen.org een Belgisch record: op 16 oktober vlogen over Averbode Bos en Heide (L) 49 Kruisbekken, en op 18 oktober noteerden de tellers op de Maatheide (L) zomaar eventjes 169 Appelvinken. Op 19 oktober vlogen over de Kalmthoutse Heide (A) 6 **Klapeksters** *Lanius excubitor*.

En de roofvogels dan? De tweede helft van oktober heeft de meeste troeven voor een roofvogeltopdag. Ondanks de indrukwekkende cijfers van zangvogeltrek was het niet over de hele lijn een topjaar voor landtrekvogels. Zo bleef een piekdag met Buizerdtrek dit najaar uit. Het begon nochtans veelbelovend met al mooie aantallen **Buizerds** begin oktober (zie hoger), maar later op de maand liep het op het cruciale moment helemaal fout met het weer. De aanvoer uit Scandinavië was er nochtans: op 9 oktober staken 4.563 Buizerds het Kattégat over tussen Zweden en Denemarken, ter hoogte van Hellebaek, en op 11 oktober passeerde een 'bus' van 4.700 Buizerds Falsterbo. Toen een deel daarvan de Lage Landen bereikte, kwam de wind echter uit westelijke richtingen. Bovendien had het westelijke deel van België af te rekenen met een stagnerend regenfront. De grens tussen goed en slecht weer liep verticaal door ons land, waardoor de oostelijke telposten toch een graantje van de goeie Buizerdtrek meepikten. Voor de westelijke telposten was langdurige druilregen de spelbreker. Tussen 19 en 23 oktober werden op 5 telposten meer dan 180 Buizerds geteld met op 22 oktober een maximum van 209 ex. in de Bichterweerd in Rotem (L). Een groot contrast met de topaantallen van het najaar 2011, toen op 5 telposten meer dan 400 ex. werden geteld, waaronder een Belgisch dagrecord van 644 ex. op de Maatheide (L).

Gelukkig lieten niet alle roofvogelsoorten het afweten; met name de kleinere soorten die minder van thermiek afhankelijk zijn deden het wél goed. Het was in Falsterbo een goed Sperwerjaar en dat was ook bij ons te merken. Op de Maatheide werd op 19 oktober de kaap van 200 **Sperwers** *Accipiter nisus* overschreden (209 ex. om precies te zijn), quasi een verdubbeling van het vorige Belgische record (107 ex. Kooigem-Geitenberg W). Op heel wat telposten was zelfs sprake van bescheiden groepstrek (tot 6 ex. samen), een ongewoon beeld voor deze soort. Van de meer dan 3000 **Rode Wouwen** *Milvus milvus* die in Falsterbo doorkwamen, was op de Vlaamse telposten maar weinig te merken. In het zuiden van ons land daarentegen trokken goede aantallen door met op 21 oktober o.a. in totaal 72 ex. over Benonchamps (Lx) en een groep van 44 ex. over Torgny (Lx). Beide liggen wel op dezelfde NO-ZW-as.

Het succesverhaal met influxen van **Ruigpootbuizerd** *Buteo lagopus* tijdens de vorige twee jaren kende geen vervolg: enkel in de brakeleer (A) en op de Kalmthoutse Heide (A) werden in het najaar 2012 meer dan 1 ex. waargenomen.

Ook voor **Blauwe Kiekendief** *Circus cyaneus* werd het geen bijzonder najaar, maar op het Groot Schietveld in Brecht (A) trokken op 27 oktober toch 13 ex. door. Allicht zijn er voor die twee soorten verbanden te trekken met het voedselaanbod aan lemmingen en woelmuizen in het broedgebied; na twee vette jaren crashten die populaties. Oorzaak was mogelijk de plotse dooi, die na een sneeuwrijke winter nogal wat knaagdieren in de problemen brengt.

Ook het dagrecord van **Kraanvogels** *Grus grus* voor het najaar 2012 viel voor Vlaanderen op 27 oktober: over de Bichterweerd (L) vlogen 313 Kraanvogels. Wat ganzen betreft was het een rustig najaar. Met 1560 **Grauwe Ganzen** *Anser anser* over de Gavers in Harelbeke (W) op 26 oktober, scoort de soort maar matig.

Uitschieters: op 27 oktober werden de trektellers van de Maatheide (L) getrakteerd op zowaar 2 onvolwassen **Zeearenden** *Haliaeetus albicilla* die naar west overtrokken. Diezelfde vogels werden een paar uur later opgepikt in de Durmemeersen-Polderbroek (O) waar ze in de buurt overnachtten. De volgende middag konden trektellers aan de Vinkemolen in Zwalm (O) een glimp oppikken van één van de vogels. Op 30 oktober verscheen boven de Maatheide (L) opnieuw een onvolwassen Zeearend, deze keer vanuit het westen.

November (1ste helft): 'keep' on going!

Toen de vinkenstroom was gaan liggen, namen **Kepen** *Fringilla montifringilla* het voortouw. Op verschillende telposten in Vlaanderen werden begin november meer dan 1000 Kepen per dag geteld, met als uitschieter 2455 ex. in Lier Anderstad (A) op 1 november. Wellicht lag het werkelijke aantal Kepen nog hoger gezien de moeilijkheidsgraad om Kepen van op afstand te onderscheiden van Vinken. In Falsterbo wordt zelfs geen onderscheid gemaakt tussen beide soorten bij het noteren. Daar werd het jaarrecord van 750.000 ex. verpulverd en opgetrokken naar bijna 2,5 miljoen ex.

Begin november bereikten ons ook grote groepen **Kramsvogels** *Turdus pilaris*. Vanuit zijn dakraam telde Jan Desmet op Graaf Visart in Brugge (W) 2122 ex. op 6 november. Langs de Nederlandse kust werden eind oktober al grote aantallen genoteerd (bv. 12.510 ex. over De Nolle in Vlissingen op 26 oktober). Op 14 november werd over de Maatheide (L) met 117 ex. het grootste dagaantal **Toendrarietganzen** *Anser serrirostris* van het najaar geteld.

Uitschieters: hoewel **Noordse Goudvinken** *Pyrrhula pyrrhula pyrrhula* tijdens influxjaren overal in bosrijke gebieden in Vlaanderen opduiken, zag men ze in het najaar van 2012 op slechts 2 telposten. Op het Groot Schietveld in Brecht (A) werden driemaal Teutergoudvinken gehoord: op 30 oktober, 1 november en 4 november respectievelijk 2, 1 en 2 ex.

November (2de helft): daar komen de kollen!

Het duurde tot eind november voor de trek van **Kolganzen** *Anser albifrons* goed op gang kwam. Op 28 november vlogen over TTP Graaf Visart (W) 1100 exemplaren.

Uitschieter: een diehard trekteller wordt op een dag beloond voor zijn doorzettingsvermogen. De nimmer aflatende Michaël Vandepuut werd aan de Bezinkingsputten in Tienen (VB) - in eeuwige korte broek notabene - op 23 november beloond met een sliert van 106 **Kraanvogels** *Grus grus*.

December (1ste helft): hopen op Pestvogels

Na de massale exodus van andere besetende zangvogels, mochten we als laatste in het rijtje uiteraard ook de **Pestvogel** *Bombicilla garrulus* verwachten. In november werden her en der al één of enkele exemplaren over een telpost gezien, maar op 8 december maakte telpost Averbode Bos en Heide indruk met 14 trekkers. Al weten we dat ook de groep van 36 ex. die op 8 november over Moeskroen trok, eerst door Vlaanderen moet zijn gevlogen.

Traditiegetrouw passeren begin december ook de eerste vorsttrekkers zoals **Goudplevieren** *Pluvialis apricaria*. Op 6 en 7 december viel in grote delen van Nederland behoorlijk wat sneeuw en werden op de telpost aan de Bezinkingsputten in Tienen (VB) mooie aantallen genoteerd van deze soort, respectievelijk 216 en 320 ex.

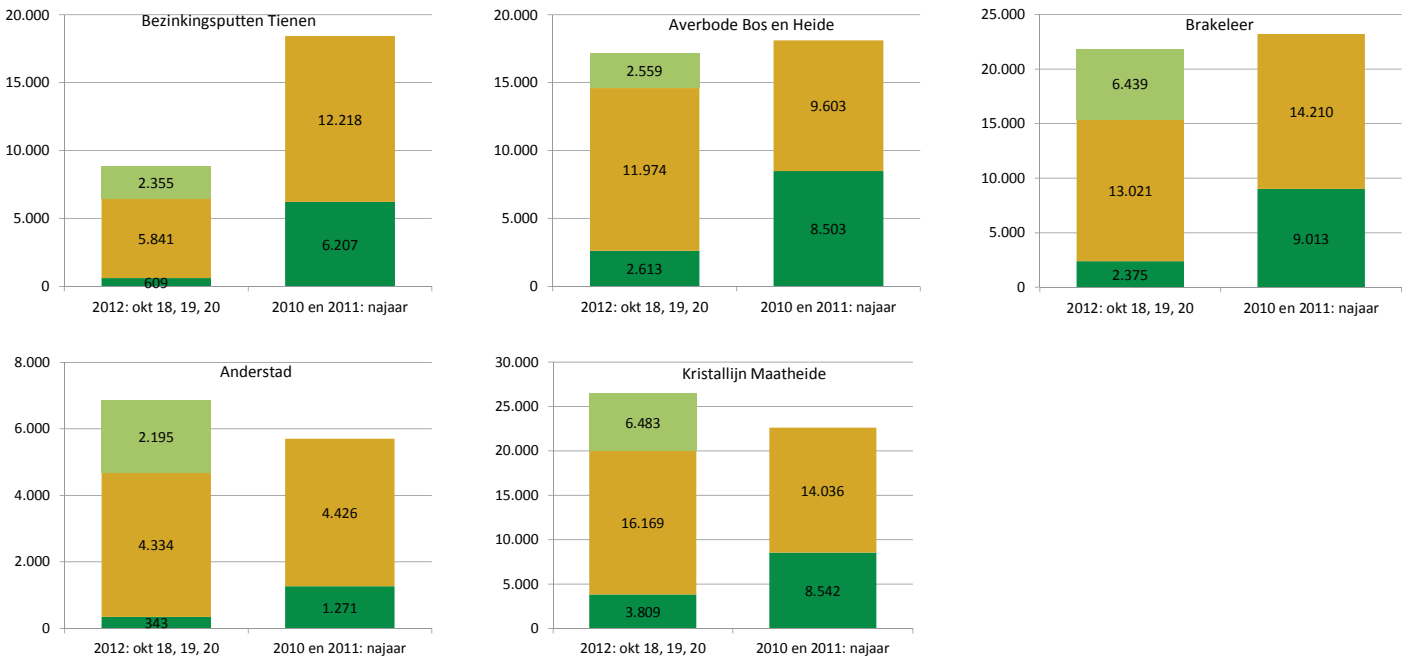
Uitschieter: na een periode van vorst en sneeuw trok in de nacht van 8 op 9 december een breed dooifront door de Benelux. De volgende ochtend zag Dirk Colin op TTP Anderstad 15 **Kleine Zwanen** *Cygnus columbianus* terug noordwaarts vliegen.

“De dolle driedaagse”

Zo zullen 18, 19 en 20 oktober 2012 de annalen van de trektelgeschiedenis ingaan. De teller van de Belgische trektelposten stond op het eind van deze drie denderende dagen op 2.489.449 vogels (bron: www.trektellen.org). Nooit eerder gezien.

In drie dagen tijd werden 858.000 Vinken, 565.630 Houtduiven en 144.655 Koperwieken en Zanglijsters geteld. Deze driedaagse leverde een indrukwekkend totaal op van 334.163 Veldleeuweriken. Dit was meteen 2/3 van het najaarstotaal van 2012 en voor sommige

telposten zelfs ruim 80%. Voor de meest bemande telposten werden op die drie dagen bijna evenveel of zelfs meer Veldleeuweriken geteld dan op de twee voorgaande najaren samen (Figuren 1-5).

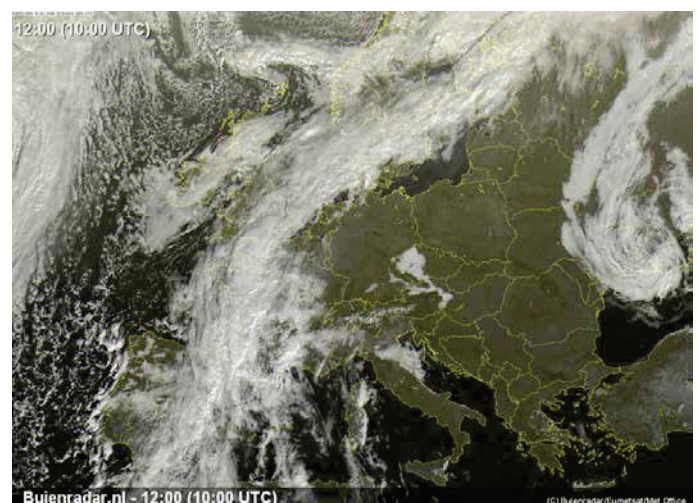
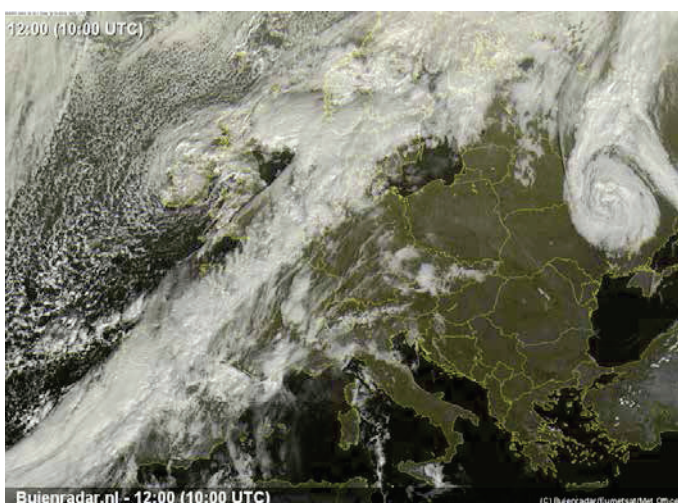

Figuren 1-5. Vergelijking van de aantallen Veldleeuwerik *Alauda arvensis* van 18 tot en met 20 oktober 2012 met de totale aantallen voor de najaren 2010 en 2011 samen voor vijf veel bemande telposten in Vlaanderen.

Figures 1-5. Comparison of the numbers of Skylark *Alauda arvensis* on 18 to 20 October 2012 and the total numbers for autumns 2010 and 2011 for 5 frequently occupied counting posts.

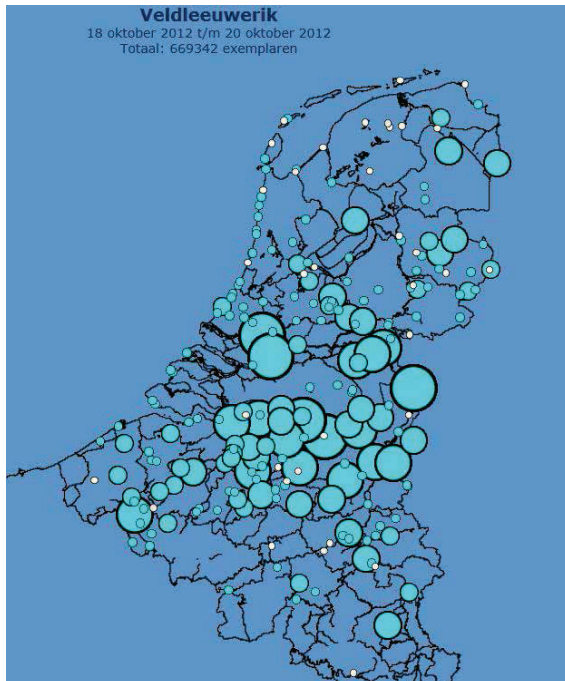
De povere zaad- en vruchtzetting in Noord-Europa veroorzaakte massale trek doorheen het najaar. Met name het weerbeeld voor en tijdens deze driedaagse was de reden voor de uitzonderlijk hoge aantallen van diverse soorten. Zoals af te leiden uit de satellietbeelden trok op 18

oktober een regenfront van zuidwest naar noordoost over West-Europa. Het slechtweergebied botste ter hoogte van de Belgisch-Nederlandse kust echter op een sterk hogedrukgebied dat, dankzij de zuidoostenwind, het regenfront ten westen van ons hield en zelfs terugduwde.

Figuur 6. Satellietbeelden van de weersituatie rond het middaguur op resp. 18 en 19 oktober 2012. Let op het langgerekte N0-ZW georiënteerde front dat wat naar het westen teruggedrongen wordt. Een dergelijk weerpatroon levert in de gunstige periode vaak gestuwde trek op. Bron: www.buienradar.nl

Figure 6. Satellite pictures of the weather situation around mid-day on 18 & 19 October 2012. Note the NE-SW orientated rain front that is pushed back towards the west. Such weather patterns often produce compressed migration in a favorable period. Source: www.buienradar.nl.

Op het satellietbeeld van 18 oktober (Figuur 6) zien we dat er in grote delen van Vlaanderen in de voormiddag nog lichte neerslag viel. Na de miezige ochtend draaide de wind van Z naar ZO en klaarde de hemel op. Het satellietbeeld van vrijdag 19 oktober (Figuur 6) toont ons hoe het regenfront is teruggedrongen tot boven het Kanaal. De "opening" die op die manier boven de Lage landen gecreëerd werd, zorgde mogelijk voor een aanzuiging van zangvogels, die door het slechte weer boven het Kanaal in de problemen kwamen en noodgedwongen een koerswijziging maakten via Oost-Engeland naar het westen. Langs de flank van het NO-ZW-gerichte regenfront ontstond dan weer een stuwung van zangvogels die allicht over een breder front waren uitgezwermd, maar door de zuidoostenwinden tegen het regenfront werden aangedrukt en via een smallere corridor over Vlaanderen naar het zuiden moesten verder trekken (Figuur 7).

› Figuur 7. Doortrekpatroon van Veldleeuweriken *Alauda arvensis* 18-20 oktober 2012 over Nederland en België. (Bron: www.trektellen.nl)

› Figure 7. Migration pattern for Skylarks *Alauda arvensis* 18-20 October 2012 over The Netherlands and Belgium (Source: www.trektellen.nl)

Dankwoord

Dank aan Gerald Driessens voor het aanleveren van extra gegevens uit www.waarnemingen.be en Gerald Driessens en Marieke Berkvens voor het grondig nakijken van het artikel.

Emmanuel Desmet, *Goethalslaan 16, B-8501 Heule, emmanuel-desmet@skynet.be*
Koen Leysen, *Natuurpunt Educatie, koen.leysen@natuurpunt.be*

Referenties

Peeters L. 2011. De Gaaien-invasie van najaar 2010 in België. *Natuur.oriolus* 77(1): 9-12

Webreferenties:

www.noodweer.be
www.trektellen.nl
www.natuurbericht.be
www.dofbasen.dk
www.natuur-forum.be
http://svalan.artdata.slu.se/birds/inventeringar/falsterbo_str.asp?lang=eng
<http://www.youtube.com/watch?v=XZb5GBWo74Q>

Samenvatting – Abstract - Résumé

Een chronologisch overzicht wordt geboden van de najaarstrek over Vlaanderen in 2012. Enkel de zichtbare najaarstrek over land wordt besproken, niet de nacht- en/of zeetrek. Vooral de periode 18 tot 20 oktober 2012 valt hierbij op. Op de Belgische trektelposten werden dan 2.489.449 vogels genoteerd (bron: www.trektellen.org) waaronder 858.000 Vinken, 565.630 Houtduiven en 144.655 Koperwieken en Zanglijsters. Het meest opmerkelijk was een totaal van 334.163 Veldleeuweriken, voor sommige telposten meer dan het totaal van de twee voorgaande najaren. Verder wordt ingegaan op mogelijke oorzaken van deze hoge aantallen waarbij de meteorologische omstandigheden uitgediept worden.

Review of the (visible) autumn migration of 2012

*This article offers a chronological overview of the autumn migration over Flanders in 2012. Only the visible migration over land is discussed, not the nocturnal or marine migration. Especially the period from 18 – 20 October stands out. At Belgian count stations 2,489,449 birds were noted (source: www.trektellen.org) including 858,000 finches *Fringilla coelebs/montifringilla*, 565,630 Woodpigeons *Columba palumbus*, and 144,655 Redwings *Turdus**

*iliacus and Song Thrushes *Turdus philomelos*. The most notable was a total of 334,163 Skylarks *Alauda arvensis* which for some count stations was more than the total for the two previous years. The possible causes of these high numbers is investigated, particularly the meteorological conditions.*

Rétrospective sur la migration automnale (perceptible) de 2012

*Cet article offre un aperçu chronologique de la migration automnale en Flandre, en 2012. Uniquement la migration automnale perceptible a été traitée et les auteurs passent sous silence la migration nocturne en mer. Surtout la période du 18 au 20 octobre 2012 saute aux yeux. Aux postes belges de suivi de migration plus de 2.489.449 oiseaux ont été notés (source: www.trektellen.org) dont 858.000 Pinsons *Fringilla coelebs/montifringilla*, 565.630 Pigeons *ramiers* *Columba palumbus* et 144.655 Grives *mauvis* *Turdus iliacus* et Grives *musiciennes* *Turdus philomelos*. Le plus remarquable était le total de 334.163 Alouettes des champs *Alauda arvensis*, pour certains postes plus que le total des deux automnes précédents. Ensuite, les auteurs examinent les causes possibles de ces nombres élevés. Parmi celles-ci, les conditions météorologiques doivent être approfondies.*

5 okt
2013

EuroBirdwatch
trekvogels beter beschermen

